

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Запорізький національний технічний університет

**Методичні рекомендації до проведення практичних
занять та самостійної роботи
з дисципліни «Фінансовий менеджмент» для
здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем
«магістр» денної та заочної форм навчання
спеціальностей 072 « Фінанси, банківська справа та
страхування»**

2018

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Фінансовий менеджмент» для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «магістр» денної та заочної форм навчання спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / Укл.І.Є.Андрющенко, – Запоріжжя: ЗНТУ, 2018.- 70с.

Укладач: д.е.н., професор Андрющенко І.Є,

Рецензент: перший проректор, д.е.н., професор
В. Г. Прушківський

Відповідальний за випуск: к.е.н., доцент С.В. Шарова

Затверджено
на засіданні кафедри
“Фінанси, банківська справа
та страхування”
Протокол № 1
від 27.08.2018р.

Рекомендовано
до видання НМК
факультету Економіки
та управління
Протокол № 17
від 10.10. 2018 р.

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	4
<i>Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту</i>	5
<i>Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту</i>	9
<i>Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві</i>	14
<i>Тема 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках</i>	20
<i>Тема 5. Управління прибутком</i>	25
<i>Тема 6. Управління активами</i>	33
<i>Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу</i>	36
<i>Тема 8. Управління інвестиціями</i>	40
<i>Тема 9. Управління фінансовими ризиками</i>	44
<i>Тема 10. Аналіз фінансових звітів</i>	48
<i>Тема 11. Фінансове прогнозування та планування на підприємстві</i>	56
<i>Тема 12. Антикризове фінансове управління на підприємстві</i>	61

ПЕРЕДМОВА

Активні прийоми навчання підготовлені з метою надання допомоги студентам економічного факультету в доскональному вивченні теоретичного матеріалу та набутті відповідних навичок з навчального курсу «Фінансовий менеджмент». Конспект лекцій спрямований на формування у студентів здатності мислити, на поглиблене опанування навчального матеріалу і засвоєння теоретичних знань, набуття практичних навичок виконання розрахунків, пов'язаних з управлінням фінансів підприємства.

Структура конспекта лекцій відповідає типовій навчальній програмі курсу «Фінансовий менеджмент».

На початку кожного заняття поставлена навчальна мета, тобто основні питання, які повинен засвоїти студент, опанувавши відповідну тему.

Кожна тема практичного заняття складається з двох частин: тести і вправи.

Тема тестових завдань – вибір правильної відповіді на питання з декілька запропонованих.

Вправи включають задачі, рішення котрих вимагає самостійної оцінки конкретної ситуації, розуміння існуючих у фінансах зв'язків, уміння розраховувати фінансові показники та інше.

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Сутність фінансового менеджменту. Функції фінансового менеджменту та їх значення. Фінансовий менеджмент як система управління фінансами підприємства. Необхідність і умови ефективності фінансового менеджменту та умови її досягнення.

Мета фінансового менеджменту. Основні завдання фінансового менеджменту. Забезпечення максимізації прибутку і ринкової вартості підприємства в реалізації кінцевих інтересів його власників.

Стратегія і тактика фінансового менеджменту. Об'єкти і суб'єкти фінансового менеджменту. Завдання фінансового менеджменту.

Механізм фінансового менеджменту. Місце фінансового менеджменту в організаційній структурі підприємств. Методи і прийоми фінансового менеджменту.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Задачі

1. Ліквідаційна вартість фірм А і Б за оцінкою суду дорівнює:

- а) 6,4 млрд. грн.;
- б) 4,9 млрд. грн.

У разі реорганізації прогнозується отримання щорічних чистих грошових потоків у розмірах:

- а) 1,2 млрд. грн.;
- б) 0,35 млрд. грн.

Середньозважена вартість капіталу дорівнює:

- а) 15%;
- б) 9%.

Суд збирається прийняти рішення про ліквідацію фірм А і Б. В якому випадку (а чи б) це буде доцільним у фінансовому відношенні?

2. Фірма виготовляє джеми та варення. У прогнозованому період може бути відпрацьовано 30 тис. чол/год., при цьому за 1 чол/год. можна виготовити 3 банки варення або 5 банок джему.

Показники	Варення	Джем
1 . Ціна реалізації, тис. грн.	15	10
2. Зміна витрати на одиницю продукції	4	14
3 . Валова маржа на одиницю продукції	8	3

Який з товар в вигідніше виробляти фірмі?

3. Підприємство виготовляє: 1999 р. — 50 тис. од., 2000 р. — 100 тис. од. Готова продукція продукцію, при цьому запас напівфабрикатів за останні роки був такий: 1999 р. — 400 тис. од., 2000 р. — 300 тис. од. Незавершене виробництво відповідно становила 350 тис. од. 200 тис. од. Оцінити тенденцію розвитку виробництва та якість управління фірмою.

4. Річний оборот продажу фірми — 1480 тис. грн., вартість реалізованих товарів — 1170 тис. грн. Який стан фірми щодо фірм-конкурентів, коли показник валової прибутковості продажу по даній галузі становить 24,5%?

5. Фірма «Пошук» випускає каркаси. Виробничі витрати — 120 грн/шт. Змінні витрати — 14 грн/шт. Середні постійні витрати — 8 грн/шт.

У теперішні час фірма випускає 10 тис. каркасі за ціною 200 грн/шт. щорічно. Надійшла пропозиції про закупівлю 1000 каркасі за ціною - 10 грн/шт.

Числі приймати дану пропозицію?

6. Фірма випускає каркаси. Виробничі витрати — 14 грн/шт. Середні постійні витрати — 8 грн/шт. У теперішній час фірма випускає щорічно 10 тис. каркас в за ціною 200 грн/шт. Надійшла пропозиція про закупівлю 5 тис. каркасів. Якщо фірма прийме цю пропозицію, то постійні витрати збільшаться на 10 тис. грн.: фірмі доведеться відмовитися від виготовлення 2000 каркасів. Оцінити мінімально прийнятну ціну, тобто ціну, яка б зберегла попередню суму прибутку.

7. Ліквідаційна вартість підприємства, справа про банкрутство якого розглядається в суді, оцінена в 5,3 млрд. у. о. У разі реорганізації прогнозується отримання 0,5 млрд. чистих грошових потоків щорічно. Середньозважена вартість капіталу 10%. Суд збирається прийняти рішення про ліквідацію підприємства. Чи буде це вірним з фінансової точки зору?

8. Розглянути можливі рівні дохідності залежно від стану економіки, які можливі в наступному році за інвестування 50 тис. у. о. в акції А чи Б, прийняти рішення залежно від норми прибутку та ризикованості акцій А і Б.

Показники	Дохід, %		Ймовірність	
	А	Б	А	Б
1 Завдання	-5	10	0,2	0,2
2 Нормальний стан	+ 20	15	0,6	0,6
3 Зростання	+ 40	20	0,2	0,2

9. Акціонерне товариство має статутний капітал у розмірі 900 тис. грн. У нього входить 40 привілейованих акцій номінальною вартістю 500 грн., решта — звичайні акції за тією ж ціною. За придбані акції акціонерами було внесено:

- а) грошові кошти — 600 тис. грн.;
- б) основні засоби — 150 тис. грн.;
- в) патенти — 80 тис. грн.

Визначити:

1. Частку сформованого статутного капіталу та проаналізувати його структуру.

2. Розрахувати суму фінансового резерву за нормативу 25% від розміру статутного капіталу.

10. Визначити частку активів з високим ризиком у загальній сумі активів і частку активів з високим ризиком у загальній сумі активів і обсягу продажу на підставі таких даних:

Показники	Сума, тис. грн.
1 . Сума актив в	800
2. Обсяг продажу	1000
3. Витрати майбутніх періодів	300
4. Дебіторська заборгованість фірм, як перебувають у тяжкому фінансовому становищі	200
5. Запаси застарілої технологічної продукції	100
6. Загальна сума актив в з високим ризиком	Визначити

11. Визначити вплив на зміну за 2012—2013 рр. суми обігових коштів підприємства таких факторів: 1) зміни суми виручки від операційної діяльності; 2) зміни обертання обігового капіталу на підставі таких даних, тис. грн.:

Показники	2012р.	2013 р.
1 . Виручка в д операційної діяльності	15460	20130
2. Середньорічна сума обігових коштів	5200	5450

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

1. Необхідність і сутність фінансового менеджменту.
2. Особливості фінансового менеджменту, пов'язані з формою власності і сферою здійснення бізнесу.
3. Об'єкт, мета та завдання фінансового менеджменту.
4. Стратегія і тактика фінансового менеджменту.
5. Функції та механізм фінансового менеджменту.
6. Прийоми фінансового менеджменту та їх характеристика.
7. Суб'єкти фінансового менеджменту та їх характеристика.
8. Обов'язки фінансового менеджера.

9. Місце фінансового менеджменту в організації структури підприємства.
10. Методи фінансового менеджменту.
11. Принципи фінансового менеджменту.
12. Загальна схема фінансового менеджменту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балабанов Й. Т. Основы финансового менеджмента: Уч. пособие. — М.: Финансы и статистика, 2008. — С. 39, 50—53.
2. Финансовый менеджмент / Под ред. акад. Г. Б. Поляка. — М.: Финансы ЮНИТИ, 2007. — С. 9—14.
3. Бланк Й. А. Стратегия и тактика управления финансами. — К.: МП «ИТБМ ЛТД», СП «АДЕФ-Украина», 2006. — С. 11, 60—64.
4. Бланк Й. А. Основы финансового менеджмента: Т. 1. — К.: Ника-Центр, Эльга, 2009. — С. 35-49.
5. Финансы / Под ред. д. з. н., проф., А. М. Ковалевой. — М.: Финансы и статистика, 2006.— С. 96.
6. Финансовый менеджмент: Теория и практика / Под ред. чл.-корр. АМИР Е. С. Стояновой. — М.: Перспектива, 2006. — С. 265—328.

ТЕМА 2. СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Методологічні основи побудови системи забезпечення фінансового менеджменту.

Організаційне забезпечення фінансового менеджменту. Характеристика моделі фінансової інфраструктури підприємства. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю.

Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту. Фінансова інформаційна база. Показники інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Зміст фінансової звітності. Загальні вимоги до інформаційної бази. Основні користувачі фінансової інформації.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Задача

Промислове підприємство «А» виробляє п'ять різних видів продукції на відокремлених дільницях виробництва.

Вид і продукції	Обсяг виробництва, шт.	Ціна одиниці продукції, грн.	Витрати на одиницю продукції, грн.
1	15000	100	90
2	150000	40	38
3	80000	75	43
4	2000	300	301
5	36 000	52	50

За рахунок прибутку від реалізації продукції підприємство розпочало підготовку до будівництва нового цеху, введення якого дозволить суттєво покращити технічні характеристики виробів і збільшити ціну кінцевої продукції на 10% без зменшення обсягу продажів. Витрати на будівництво цеху становлять 4,6 млн. грн. (будівництво триває один рік); додаткові витрати на його утримання становитимуть 0,9 млн. грн. на рік.

Необхідно визначити:

- 1) центри відповідальності підприємства;
- 2) термін окупності капіталовкладень на будівництво нового цеху.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Ієрархічна будова центрів управління підприємством передбачає ...

- а) їх розподіл за видами діяльності;
- б) виділення різних рівнів управління;
- в) їх розподіл за функціями управління;
- г) розподіл усіх структурних одиниць на відокремлені центри відповідальності.

2. Функціональна будова центрів управління підприємством ґрунтується на ...

- а) їх розподіл за видами діяльності;
- б) виділенні різних рівнів управління;
- в) їх розподіл за функціями управління;
- г) розподіл всіх структурних одиниць на відокремлені центри відповідальності.

3. До складу спеціалізованих фінансових служб підприємства, як правило, входить...

- а) відділ маркетингу;
- б) планово-економічний відділ;
- в) бухгалтерія;
- г) відділ матеріально-технічного постачання;
- д) відділ кадрів;
- г.) служба контролінгу.

4. Знайдіть вірне доповнення відповіді: «Центр відповідальності - це структурний підрозділ підприємства...»

- а) який здійснює виробництво продукції, що забезпечує переважну частку доходу від реалізації;
- б) керівник якого самостійно приймає управлінські рішення в межах своєї компетенції;
- и) що оперативно управляється безпосередньо директором підприємства;
- г) який повністю контролює окремі аспекти фінансової діяльності підприємства;
- д) керівник якого виконує рішення дирекції підприємства і доводить їх до безпосередніх виконавців.

5. Вкажіть центри відповідальності підприємства (за Дж. Хігінсом):

- а) центр виробництва;
- б) центр прибутку;
- в) центр матеріального постачання;
- г) центр збуту;
- д) центр доходу.

6. До складу зовнішніх користувачів фінансової інформації про підприємство належать...

- а) власники підприємства (акціонери);
- б) аудиторські фірми;
- в) податкові органи;
- г) фінансові менеджери всіх рівнів;
- д) потенційні інвестори;
- є) персонал підприємства.

7. До складу внутрішніх користувачів фінансової інформації про підприємство належать...

- а) аудиторські фірми;
- б) власники підприємства (акціонери);
- в) зовнішні консультанти і експерти;
- г) фінансові менеджери всіх рівнів;
- д) кредитори підприємства;
- є) персонал підприємства,
- ж) постачальники.

8. До складу показників макроекономічного розвитку належать...

- а) сума власного капіталу підприємства;
- б) грошові доходи населення;
- в) обсяг виробленої продукції;
- г) вартість активів підприємств;
- д) облікова ставка центрального банку; є) темпи зростання ВВП.

9. До складу показників галузевого розвитку належать...

- а) індекс інфляції;
- б) ставка оподаткування прибутку від основної діяльності;
- в) обсяг грошової емісії;
- г) вартість активів підприємств;
- д) облікова ставка центрального банку; є) індекс цін на продукцію галузі.

10. Вкажіть джерела інформації, які переважно використовуються внутрішніми користувачами фінансової інформації про підприємство:

- а) обов'язкова фінансова (бухгалтерська) звітність;

- б) статистична звітність;
- в) управлінська звітність;
- г) податкова звітність;
- д) висновки зовнішніх аудиторів.

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

1. Поняття системи організаційного забезпечення фінансового менеджменту.
2. Ієрархічна і функціональна будови центрів управління підприємством.
3. Функціональна будова центрів управління на підприємствах різних розмірів.
4. Типова схема організаційної структури фінансового управління на великих підприємствах.
5. Поняття «центри відповідальності» на підприємстві.
6. Види центрів відповідальності та їх характеристика.
7. Характеристика і вимоги до інформаційної системи фінансового менеджменту.
8. Основні користувачі фінансової інформації.
9. Характеристика внутрішніх і зовнішніх користувачів фінансової інформації.
10. Вимоги, що висуваються до фінансової інформації.
11. Показники, що формуються із зовнішніх джерел інформації, їх характеристика.
12. Показники, що формуються із внутрішніх джерел інформації, їх характеристика.
13. Поняття внутрішнього фінансового контролю на підприємстві.
14. Сутність фінансового контролю на підприємстві.
15. Основні функції фінансового контролінгу.
16. Основні принципи побудови системи фінансового контролінгу.
17. Система фінансового моніторингу.
18. Формування системи алгоритмів дій з усунення відхилень значень фактичних фінансових показників від нормативних (планових).

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99.
2. Наказ Міністерства фінансів України «Питання складання фінансової звітності» від 24.02.2000.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затв. наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.99.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс»: Затв. наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.99.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати»: Затв. наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.99.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів»: Затв. наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.99.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 5 «Звіт про власний капітал»: Затв. наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.99.
8. *Бланк Й. А.* Финансовый менеджмент: Учеб. курс. — К., 2009. — С. 21—63.
9. *Бланк Й. А.* Основы финансового менеджмента. — Т. 1. — К., 2009. — С. 52—131.
10. Финансовый менеджмент. Учеб. / Под ред. акад. Г. Б. Поляка — М., 2007. — С. 35—122.
11. Финансовый менеджмент: Изд. 2-е / Под ред. чл.-корр. Е. С. Стояновой. — М., 2009. — С. 15—137.

ТЕМА 3. УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Поняття грошового потоку. Значення грошових потоків у діяльності підприємства. Оптимізація грошових потоків. Види грошових потоків та їх класифікація. Принципи управління грошовими потоками. Складання звіту про рух грошових коштів.

Вхідні грошові потоки та їх характеристика. Зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками. Управління грошовими

потоками, пов'язаними з операційною діяльністю. Управління грошовими потоками, пов'язаними з фінансовими операціями.

Управління вихідними грошовими потоками. Зміст і завдання управління вихідними грошовими потоками. Управління грошовими потоками: оплата рахунків суб'єктів господарювання, перерахування коштів у бюджет і цільові державні фонди, погашення зобов'язань по кредитах та інших боргових зобов'язаннях, витрати на оплату праці.

Планування надходження і використання грошових коштів. Розробка і застосування платіжного календаря.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Задачі

1. Собівартість продукції становить 75% від реалізаційної ціни. Рахунки сплачуються через 60 днів з дня відвантаження продукції. За місяць, виробляється і відвантажується покупцям продукція вартістю 300 тис.грн.

Визначте, яку суму додаткових обігових коштів за рахунок кредиту, слід залучити фінансисту підприємства для безперебійного виробництва протягом двох місяців? Як це вплине на собівартість продукції, якщо банк пропонує кредит під 40% річних?

2. У структурі грошових надходжень торговців цінними паперами значний обсяг належить доходам у вигляді курсових різниць. З метою отримання таких доходів торговці часто використовують метод скальпування — багаторазову купівлю-продаж одного і того ж цінного паперу протягом однієї торгової сесії (дня). Визначте, чи мала місце вищезгадана операція 28 грудня; якщо так, то якою була її результативність (дохід чи збиток)?

На початок торгів 28 грудня інвестор мав у розпорядженні пакет тримісячних облігацій (ОВДП) 45-ї серії обсягом 2000 штук. Продовж 10 хвилин торгів спостерігався різкий ріст котировок облігацій цієї серії, далі ціна стабілізувалась на рівні 97,6% від номіналу. В цей час починається ріст котировок облігацій (ОВДП) 51-ї серії та з'являється можливість їх купівлі за ціною 82,40% від номіналу. За півгодини до закриття торгової сесії намітилась тенденція падіння котировок облігацій 51-ї серії — гранична ціна 82,8% та котировок облігацій 45-ї серії — гранична ціна 96,8% від номіналу.

3. Мале підприємство, витрачаючи 19 600 грн. власних коштів, виробляє за місяць продукцію вартістю 35 000 грн.

Рентабельність виробництва 20%. Для забезпечення запуску виробництва на повну потужність необхідно витратити в місяць 112 000 грн. Є можливість поповнити обігові кошти за рахунок банківського кредиту. Який з двох варіантів кредитування вибере керівництво підприємства, що прагне наростити власний капітал?

	I варіант	II варіант
Сума кредиту	95 000 грн.	85 000 грн.
% річних	40	45
Термін	1 місяць	2 місяці

4. Вам як фінансовому працівнику корпоративного підприємства необхідно визначити джерела фінансування реконструкції та технічного переозброєння підприємства (враховуючи можливість отримання кредиту в банку) і скласти план фінансування на основі таких даних (у тис. грн.):

- обсяг капіталовкладень — 2500, з них будівельно-монтажні роботи — 1800, в тому числі підлягає виконанню господарським способом 850;
- кошти, що отримані з інноваційного фонду і спрямовуються на фінансування капіталовкладень, — 200;
- доходи від супутнього добування піску та виконання інших будівельно-монтажних робіт — 400;
- централізовані фінансові ресурси міністерства, що надані підприємству з метою фінансування капіталовкладень, — 350.

На фінансування капіталовкладень використовуються також:

а) кошти фонду соціального розвитку: очікуваний залишок коштів цього фонду на початок планового року — 85, нараховано за планом на майбутній рік - 265, підлягає спрямуванню на капіталовкладення в плановому році — 40%;

б) амортизаційні відрахування (балансова вартість основних фондів) на початок планового року — 9 000. Загальна норма амортизації по звіту за рік — 10%, з них на капіталовкладення — 50%;

в) економія від зниження собівартості робіт, що виконуються господарським способом, — 5%;

г) мобілізація (імобілізація) внутрішніх ресурсів у будівництві на плановий рік характеризується такими даними:

- наявність оборотних активів на початок року — 6000;
- потреби в оборотних активах на кінець року — 53000.

5. Підприємство станом на 2 листопада на поточному рахунку мало кошти у сумі 2200 грн. Цього ж дня на поточний рахунок підприємства було зараховано кошти від замовника на суму 14 тис. грн. Підприємству необхідно розрахуватися з працівниками до 5 листопада у сумі 20 тис. грн.; з постачальником — не пізніше 2 листопада відповідно до договору поставки у сумі 25 тис. грн.; 2 листопада строк сплати податку на прибуток за звітний період у сумі 12 тис. грн.; 16 листопада мають бути зараховані кошти на поточний рахунок за акредитивом на суму 35 тис. грн. Пеня за кожен день про строчки за договором поставки становить 0,5% від суми заборгованості.

Яке рішення має прийняти фінансовий менеджер для оплати зазначених платежів?

6. Стартова вартість об'єкта лізингу 19920 тис. грн. Угода передбачає повну амортизацію (період — 2 роки), рівномірно по місяцях. Кредитна ставка 45% річних, комісійні лізингодавця 15% річних. Лізингові платежі за угодою здійснюються щоквартально.

Складіть щоквартальний графік лізингових платежів підприємства.

7. Розрахувати річну суму орендної плати.

Дані для розрахунку. Підприємство здається в оренду. Середньорічна вартість об'єкта оренди — 100 млн. грн. У тому числі вартість сировини і матеріалів — 40 млн. грн., середня вартість інших обігових коштів — 35 млн. грн. Середня норма амортизаційних відрахувань по основних фондах — 7,2%. Орендний процент береться з розрахунку 55% від вартості основних фондів. За договором оренди в орендну плату включається 85% амортизаційних відрахувань.

8. Згідно з прогностичними розрахунками сума виручки від реалізації продукції за звітний період становить 8000 грн., витрати на виробництво продукції — 4500 грн., витрати на реалізацію — 500

грн., витрати на утримання об'єкта соцкультпобуту — 100 грн., сума нарахованої амортизації — 500 грн., доходи від продажу цінних паперів — 1700 грн., прибуток від продажу цінних паперів — 500 грн. У звітному періоді планується придбання цінних паперів на суму 600 грн., одержання кредиту в банку — 3000 грн., сплата процентів за кредит в банку (у цьому ж періоді) — 500 грн., здійснення інвестиційних витрат — 2000 грн., сплата податку на додану вартість — 1300 грн., відрахування в інноваційний фонд — 100 грн. Кошти на поточному рахунку на початок періоду становили 1000 грн. Визначте суму коштів на поточному рахунку підприємства на кінець періоду.

9. Підприємство «Київ-транс» запропонувало фінансовій службі підприємства «Чернігівські тканини» в рахунок заборгованості прийняти в нього без купонну облігацію номіналом 100 тис. грн. з строком погашення через 9 місяців за ціною 80 тис. грн.

Що вирішить фінансова служба підприємства, якщо вона знає, що кредитна банківська ставка 40% річних і проценти необхідно сплачувати щоквартально?

10. Визначте прогнозну вартість використання факторингових послуг на наступний рік (відношення вартості факторингових послуг до отримуваних згідно з факторинговою угодою грошових коштів), виходячи з таких даних.

Підприємство у розрахунках з кредиторами застосовує факторингові послуги банку. Продаж в кредит становлять 600 тис. грн. на рік. Обіговість дебіторської заборгованості за цей же період — два обороти. Умови надання факторингових послуг: 80% — негайна виплата підприємству дебіторської заборгованості; 2,5% комісійних — на середню дебіторську заборгованість; плата за кредитування — 10% від суми сплаченої підприємству дебіторської заборгованості після вирахування комісійних.

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

1. Структура вхідних грошових потоків на підприємстві та їх характеристика.
2. Зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками.

3. Принципи управління грошовими потоками та їх характеристика.
4. Стадії управління грошовими потоками.
5. Фактори, що впливають на абсолютну суму грошового потоку, — виручка від реалізації продукції. Шляхи збільшення абсолютної суми грошового потоку.
6. Фактори, що впливають на формування грошового потоку, — виручка від реалізації продукції в часі. Шляхи прискорення надходження виручки від реалізації.
7. Управління грошовим потоком — отримання банківських кредитів.
8. Структура вихідних грошових потоків на підприємстві та особливості їх формування.
9. Вплив вихідних грошових потоків на поточний фінансовий стан і кінцеві результати фінансової діяльності підприємства.
10. Управління вихідними грошовими потоками.
11. Управління грошовим потоком — оплата рахунків суб'єктів господарювання.
12. Управління грошовим потоком — платежі державі.
13. Управління грошовим потоком — виплати працівникам підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів»: Затв. наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.99.
3. *Бланк Й. А.* Основи фінансового менеджмента. — Т. 2. — К.: Ника-Центр, 2009. — С. 129—199.
4. *Ковалев В. В.* Введение в финансовый менеджмент. — М.: Финансы статистика, 2000. — С. 311—324.
5. *Кретина М. М.* Финансовый менеджмент: Учеб. пособие. — М.: Дело и сервис, 2008. — С. 75—79, 195—209.
6. *Самсонов Н. Ф., Баранникова Н. П., Володин А. А. й др.* Финансовый менеджмент: Учебник для вузов / Под ред. проф. Н. Ф. Самсонова. — М.: Финансы, ЮНИТИ, 2009. — С. 294—302.

7. Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С. Финансы предприятий. — М.: ИНФРА-М, 2007. — С. 102—108.

ТЕМА 4. ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ГРОШЕЙ У ЧАСІ ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ У ФІНАНСОВИХ РОЗРАХУНКАХ

Необхідність і значення визначення вартості грошей у часі. Фактори, що впливають на зміну вартості грошей у часі. Вплив інфляції на зміну вартості грошей. Ризик та його вплив на зміну вартості грошей.

Нарахування простих і складних процентів.

Майбутня вартість грошей та її зміст. Поняття компаундирування. Розрахунок майбутньої вартості грошей з урахуванням анuitетів. Використання процентного фактора у розрахунках майбутньої вартості грошей.

Теперішня вартість грошей та її зміст. Поняття дисконтування та сфери його застосування. Визначення суми дисконту. Визначення чистого дисконтного доходу. Розрахунок теперішньої вартості анuitетів. Поточна вартість довічної ренти. Використання процентного фактора при розрахунках теперішньої вартості грошей.

Врахування фактора часу у розрахунках вартості облігацій та акцій.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Задачі

1. Визначити FV 8000 гр. од., вкладених одночасно на депозитний рахунок:

1 варіант: через 4 роки під 10% річних;

2 варіант: через 8 років під 12% річних;

а) нарахування процентів здійснюється 1 раз на рік;

б) нарахування процентів здійснюється 1 раз на півроку;

в) нарахування процентів здійснюється 1 раз у квартал.

2. Зробіть розрахунки та на їх основі висновки щодо найефективнішого вкладення грошей у сумі 8000 гр. од.

1 варіант — під 10 % річних:

1) можливе одноразове їх інвестування всією сумою на 4 роки з нарахуванням процентів 1 раз на півроку;

2) можливо робити щорічні внески 2000 гр. од. протягом 4 років;

3) можливо робити щорічні внески 2000 гр. од. протягом 4 років за умови здійснення платежів на початку кожного року.

2 варіант — під 12 % річних:

1) можливе одноразове їх інвестування на 8 років;

2) можливо робити щорічні внески по 1000 гр. од. протягом 8 років за умови здійснення виплат наприкінці кожного року;

3) можливо робити щорічні внески по 1000 гр. од. протягом 8 років за умови здійснення платежів на початку кожного року.

3. Визначте PV 500 гр. од., що будуть отримані в майбутньому за умов 12 % ставки, піврічного нарахування процентів, дисконтування на 5 років.

4. На депозитний рахунок перераховано 500 гр. од. під 15 % річних. Метою вкладення коштів є отримання в майбутньому суми в розмірі 1005 гр. од.

Через скільки років буде отримана ця сума?

5. Підприємець планує від вкладення 700 гр. од. по закінченні року отримати 749 гр. од. На яку процентну ставку він розраховує?

6. Підприємець дає у борг 900 гр. од. і на меті у нього отримання через 5 років суми 2638,44 гр. од. Під яку ставку складного процента її панує дати у борг свої гроші підприємець?

7. Підприємцю вкрай необхідно для здійснення певного інвестиційного проекту мати наявних 85 000 гр. од. у розпорядженні протягом 10 років. За таких умов він згоден по закінченні цих 10 років повернути 201 229 гр. од. На яку норму прибутку розраховує підприємець?

8. Чи достатньою буде сума?

1 варіант: 10 000,5 гр. од.;

2 варіант: 11 755 гр. од. для одноразового вкладу на 5 років під 5 % річних для отримання 15000 гр. од.?

9. Який з варіантів є привабливішим для підприємця?

1 варіант: 4500 гр. од. отримати одразу після 4 років;

2 варіант: 1200 гр. од. отримувати щороку протягом 4 років? Річна процентна ставка — 10%. Зробіть необхідні розрахунки.

10. Необхідно визначити реальну поточну вартість грошових коштів за таких умов:

очікувана номінальна майбутня вартість грошей становить 1 000 гр. од. і процентна ставка, що використовується в процес дисконтування вартості — 20 % на рік;

період дисконтування — 3 роки;

прогнозований темп інфляції — 12 %.

11. Банк, в якому обслуговується клієнт, проводить нарахування на вклади 8 % щорічно (складний процент).

Клієнт планує отримати 1 січня 2005 р. 1000 гр. од. Сьогодні — 1 січня 2001 р.

1. Яку суму клієнт повинен покласти на рахунок 01.01.02, щоб отримати 1000 гр. од. 01.01.04?

2. Яким повинен бути розмір щорічних внесків, якщо клієнт хоче робити однакові внески на початку (1 січня) 2001, 2002, 2003, 2004 рр.?

3. У клієнта на 01.01.01 є тільки 750 гр. од. Під яку процентну ставку він повинен покласти ці гроші 01.01.01, щоб 01.01.04 мати суму 1000 гр. од. (компаундирування — 1 раз на рік)?

4. Клієнт хоче з 01.01.01 по 01.01.04 щорічно класти на рахунок по 186,29 гр. од. На яку процентну ставку розраховує клієнт?

12. Знайти в періодичній пресі декілька оголошень про залучення у фізичних та юридичних осіб грошових коштів відповідними установами на різних умовах.

Визначити, який з запропонованих варіантів є привабливішим для підприємця.

Зробити необхідні розрахунки.

Примітка. Умовно враховувати, що на грошові кошти, які акумулюються відповідними установами, ведеться нарахування складного процента.

ДОДАТКИ ДО ЗАДАЧ

Формули:

Компаундирування просте:

$$FV_n = PV (1+i)^n = PV(FVIF_{i, n}).$$

Компаундирування звичайної ренти:

$$FVA_n = PMT ((1+i)^n - 1/i) = PMT * (PVFA_{i, n}).$$

Компаундирування вексельної ренти:

$$FVA \text{ (вексельна)} = FVA \text{ звичайної ренти} * (1 + i).$$

Дисконтування просте:

$$PV = FV_n / (1+i)^n = FV_n (PVIF_{i, n}).$$

Дисконтування звичайної ренти:

$$PVA_n = PMT (1/i - 1/(i(1+i)^n)) = PMT * (PVIFA_{i, n}).$$

Дисконтування вексельної ренти:

$$PVA \text{ (вексельна)} = PVA \text{ звичайної ренти} * (1 + i).$$

Компаундирування для m -кількості нарахування складного процента протягом одного року:

$$FV = PV (1+i/m)^{n*m}.$$

Оцінка майбутньої вартості грошей з урахуванням фактора інфляції:

$$FV = PV * [(1 + i) * (1 + TI)]^n,$$

де TI — прогнозований темп інфляції, виражений десятковим дробом.

Оцінка теперішньої вартості грошей з урахуванням фактора інфляції:

$$PV = \frac{FV}{[(1+i) * (1+TI)]^n}.$$

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

1. Необхідність і сутність визначення часової вартості грошей. Основні причини зміни вартості грошей у час .
2. Типи задач при визначенні вартості грошей у часі. Класифікація, алгоритм і способи їх вирішення.
3. Проблеми застосування принципів компаундирування та дисконтування в Україні. Значення встановлення зміни часової вартості грошей у світовому господарстві.
4. Поняття і сутність компаундирування. Просте компаундирування. Компаундирування анuitетів (ренти). Поняття звичайної і вексельної ренти.
5. Поняття і сутність дисконтування. Просте дисконтування. Дисконтування звичайної і вексельної ренти.
6. Оцінка майбутньої і теперішньої вартості грошей з урахуванням фактора інфляції.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бланк Й. А.* Основы финансового менеджмента. — Т. 1. — К.: Ника-Центр 2009. — С. 131—161.
2. *Брігхем Є. Г.* Основы финансового менеджмента. — К.: Молодь, 2007. — С. 251—297.
3. *Ковалев В. В.* Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. — М.: Финансы и статистика, 2006. — С. 156—173.
4. *Мертенс А.* Инвестиции. — К.: Киев. инвест. агентство, 2007. — С. 99—110.
5. *Нікбахт Е., Гроппел А.* — Фінанси. — К.: В к, Глобус, 2009. — С. 38—58.
6. *Холт Роберт Н.* Основы финансового менеджмента. — М.: Дело, 2008. — С. 124—129.

ТЕМА 5. УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ

Зміст і завдання управління прибутком підприємства. Системний підхід до управління прибутком. Інформаційна база управління прибутком.

Управління прибутком від операційної діяльності. Формування прибутку від основної діяльності. Фактори, що впливають на формування прибутку. Зовнішні і внутрішні фактори. Управління формуванням собівартості. Розрахунок граничної виручки і граничних витрат. Аналіз беззбитковості. Розробка цінової політики та її оптимізація на підприємстві. Політика максимізації прибутку підприємств. Операційний ліверидж.

Управління формуванням прибутку від іншої операційної діяльності. Формування прибутку від фінансових операцій.

Сутність завдання управління розподілом прибутку. Фактори, що впливають на розподіл загального прибутку. Вплив на розподіл прибутку системи оподаткування підприємств.

Управління використанням чистого прибутку. Аналіз використання прибутку. Створення резервного фонду. Політика розвитку підприємства за використання прибутку. Дивідендна політика.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Задачі

1. Керівництво фірми прогнозує збільшити виручку від реалізації продукції на 15%. Поточна виручка 52 000 гр. од., а змінні витрати -40 000 гр. од. Постійні витрати — 5000 гр. од. Визначити суму прибутку, яка відповідатиме новому обсягу виручки від реалізації традиційним способом та за допомогою виробничого важеля. Зробіть висновок про рівень рентабельності цього підприємства.

2. Підприємство виробляє один вид продукції, відпускна ціна одиниці виробу — 100 грн. Обсяг реалізації продукції на рік — 56 тис. од. виробів. Очікується, що обсяг реалізації продукції в плановому період збільшиться на 20%. Собівартість одиниці продукції — 85 грн., в тому числі: змінні витрати — 47 грн.; постійні витрати — 38 грн. Необхідно визначити додатковий прибуток, (економію) від реалізації додаткової продукції, що буде отримана підприємством.

3. Визначити показники: прибуток, чистий прибуток звітного періоду, якщо вартість продукції підприємства в оптових цінах становить 100 300 гр. од. У цьому ж періоді по бухгалтерських рахунках проведена вартість закуплених підприємством сировини та матеріалів (без ПДВ) — 12 100 гр. од., інші поза виробничі витрати — 2200 гр. од., заробітна плата (без відрахувань) — 3760 гр. од., витрати на відновлений основних фондів — 1800 гр. од., сплачені проценти за банківський кредит — 1800 гр. од., сплачені фінансові санкції — 200 гр. од., нарахований податок на прибуток — 900 гр. од.

4. Оголошений статутний фонд АТ становить 2 млн. грн. за номінальної вартості акції 25 грн. В обігу перебуває 89% акцій, з яких 15% — привілейовані акції з стабільною ставкою дивідендів 30%. Визначити розмір дивідендів на звичайну акцію і загальний грошовий потік з виплати дивідендів, коли прибуток ВАТ до оподаткування за рік становить 900 тис. грн., а на виплату дивідендів в спрямовується 40% чистого прибутку.

5. Який фінансовий результат отримав банк, провівши операцію врахування за 50% річних доміцільованого векселя номіналом 540 тис. грн. за 32 дні до настання строку платежу? Вартість поштово-телеграфних повідомлень за цим векселем коштувала банку 900 грн., а комісія іногороднього банку за інкасування іногородніх векселів становить 1% номіналу векселя.

6. Скласти нову фінансову звітність підприємства, виходячи з таких даних:

1) Вступний баланс підприємства:

Актив	грн.	Пасив	грн.
Основні засоби	1 10 000	Джерела власних засобів	140 000
Виробничі запаси	75000	Кредиторська заборгованість	75000
Грошові кошти	30 000		
Баланс	215 000	Баланс	215 000

2) За поточний рік виручка від реалізації на підприємстві становили 125 800 грн. (без ПДВ); було закуплено матеріальних запасів на 90 800 грн., запаси на кінець року становили 90 000 грн.; сума інших затрат на виробництво і реалізацію — 20 000 грн.; строк сплати податку на прибуток ще не настав; протягом року кредиторська заборгованість зменшилась на 10 000 грн. Крім того, зросла вартість основних засобів на 12 000 грн. у результаті їх купівлі за рахунок банківського кредиту; кошти на поточному рахунку на кінець року зросли на 5000 грн.

7. Виберіть найдохідніший варіант вкладення капіталу і визначте суму чистого прибутку.

Інвестор має два варіанти розміщення 5 тис. грн. вільних коштів на депозиті строком на 2 роки. При вкладанні коштів по першому варіанту похід становитиме 20% річних. За другого варіанту дохід нараховується щоквартально з розрахунку 16% річних.

8. Річний рівень інфляції прогнозується у розмірі 94%, ставка по банківському кредиту — 75%. Підприємство взяло кредит на рік обсягом 100 000 грн. Визначте реальну вартість кредиту для підприємства і суму доходу (збитку), отриману підприємством при кредитуванні за умов інфляції.

9. Фінансовому менеджеру підприємства необхідно запропонувати найприбутковіший варіант використання протягом року вільних грошових коштів у сумі \$7.5 тис. Перший варіант передбачає купівлю акцій компанії «Міжторг» (25% дивідендів); другий — купівлю і продаж протягом року 5 тис. т. товару для продажу його по \$4.9 за т (у тому числі \$2.95 — затрати на реалізацію); третій — купівлю офісу площею 30 м² для здачі його в оренду за \$30 (\$5 йдуть на покриття комунальних затрат); четвертий варіант — розмістити ці кошти на депозитному рахунку банку під 22% річних.

10. Виручка від реалізації підакцизних товарів, що надійшла у III кварталі, дорівнювала 27 тис. грн. разом з ПДВ. Ставка акцизного збору — 10%. Матеріальні затрати за цей період становили 8400 грн., у

тому числі ПДВ 1400 грн. інші затрати, що відносяться на собівартість, 6000 грн. У III кварталі нараховано амортизаційних відрахувань на суму 4000 грн. Витрачено на утримання дитячого садка, який знаходиться на балансі підприємства, 3000 грн.

Визначити суму податку на прибуток, яку повинно сплатити підприємство за підсумком трьох кварталів, якщо виручка від реалізації товарів за перше півріччя становила 52 800 грн. разом з ПДВ (зменшена на суму акцизного збору), собівартість їх виробництва — 39 000 грн. інших операцій, які б впливали на формування валового доходу, підприємство у попередніх кварталах не здійснювало. Сальдо авансових внесків податку на прибуток, сплачених підприємством до бюджету, дорівнювало на кінець третього кварталу 1500 грн.

11. Статутний фонд підприємства, що становить 8000 тис. грн., поділено на 9000 звичайних і 1000 привілейованих акцій. На загальних зборах акціонерів вирішено спрямувати прибуток, що залишився після створення фонду економічного стимулювання в розмірі 2000 тис. грн., на дивідендні виплати. У характеристиці акцій засвідчено, що ставка дивідендів по привілейованих акціях становить 30%. На розмір яких дивідендів може розраховувати власник звичайної акції?

Проаналізувати, як зміниться розмір дивідендів за такого розподілу статутного фонду:

- а) 5000 звичайних і 5000 привілейованих акцій;
- б) 4000 звичайних і 6000 привілейованих акцій.

12. Здійснити прогностичний розрахунок обсягу валових доходів за такими даними:

1. Виручка від реалізації продукції

- залишок нереалізованої продукції на початок року (за собівартістю), тис. грн. - 600
- прогноз випуску товарної продукції - 9000
- у тому числі в IV кварталі, % - 30
- залишки нереалізованої продукції на кінець року, дні - 12
- рентабельність реалізованої продукції на внутрішньому ринку, %
- прогноз реалізації на внутрішньому ринку, % - 40
- прогноз реалізації на зовнішньому ринку, % - 60

- рентабельність при реалізації на зовнішньому ринку, % - 40
- 2. Доходи від реалізації цінних паперів, грн. - 10000
- 3. Отримання дивідендів - 25000
- 4. Доходи від позареалізаційних операцій - 5000
- 5. Всього валових доходів розрахувати

13. Визначити скориговану величину валових доходів, які враховуються при оподаткуванні прибутку, якщо на підприємстві у звітному періоді здійснені такі операції:

1. На поточний рахунок надійшло 48 000 грн. за реалізовану продукцію, у тому числі 8000 грн. ПДВ.
2. Вартість відвантажених товарів без оплати становила 18000 грн (ПДВ 300), у тому числі на 6000 грн. подано позов до арбітражного суду про стягнення заборгованості.
3. Отримано дивіденди — 4000 грн.
4. Отримано проценти по банківському депозиту — 1000 грн.
5. Отримано пеню з покупців за несвоєчасну оплату вартості товарів — 300 грн.

14. Визначити скориговані валові витрати звітного періоду, якщо затрати на придбання сировини та матеріалів у звітному періоді становили 18 000 грн., у тому числі ПДВ — 3000 грн. Затрати на оплату праці разом з відрахуваннями у фонд соціального страхування — 6000 грн., затрати на відрядження — 680 грн., затрати на придбання лотерей -520грн. Витрати на оплату послуг, пов'язаних з виробництвом, -4800 грн., у тому числі ПДВ 800 грн. Залишки по балансу матеріальних активів на початок звітного періоду — 8100 грн. Витрачено на основне виробництво матеріальних активів — 9000 грн. інші затрати, що відносяться на собівартість, — 700 грн.

15. Вкажіть, на який розмір дивіденду може розраховувати власник звичайної акції акціонерного товариства номінальною вартістю 48 грн.?

Для визначення чистого прибутку акціонерного товариства та суми дивідендів, виплачених засновникам, необхідні такі дані:

1. Статутний фонд АТ — 79 968 грн.
2. Балансовий прибуток, одержаний за рік, — 30 000 грн.

3. Сума податку на прибуток, сплаченого підприємством, — 9000 грн.

4. Сума, внесена до бюджету у формі економічних санкцій, — 1500 грн.

5. Виплачені проценти за прострочений кредит — 2000 грн.

6. Прибуток, перерахований товариством до фондів:

- резервного — 700 грн.;
- розвитку і вдосконалення виробництва — 5000 грн.;
- соціальних потреб — 2000 грн.;
- матеріального заохочення — 3000 грн.

16. Менеджерами підприємства були розраховані планові показники роботи структурного підрозділу, що проектується:

Плановий обсяг реалізації продукції — 5000 шт.; ціна реалізації продукції — 60 грн.

Витрати на виготовлення продукції:

1. Матеріальні витрати — 64 тис. грн. (без ПДВ).

2. Вартість експлуатації та обслуговування обладнання — 6 тис. грн. без ПДВ).

3. Амортизація основних фондів — 15,6 тис. грн.

4. Заробітна плата виробничого персоналу — 12,5 тис. грн.

5. Заробітна плата ремонтних та допоміжних робітників — 8,2 тис. грн.

6. Заробітна плата управлінського персоналу — 16,8 тис. грн.

7. Нарахування на зарплату — визначити.

8. Інші непрямі затрати — 8,8 тис. грн.

Визначити чистий прибуток структурного підрозділу.

17. Використовуючи дані таблиці, визначте вигідніший з точки зору акціонерів підприємства варіант виплати дивідендів протягом 5 років:

1) метод стабільного розміру дивідендів (на рівні 19% на сплачений капітал);

2) метод постійного коефіцієнта виплат дивідендів (на рівні 38% від нерозподіленого прибутку).

Показники	тис. грн. Роки				
	1	2	3	4	5
Акціонерний капітал	50	55	60	65	70
Нерозподілений прибуток	25	28	32	30	42

Для порівняння методів дивідендної політики розрахуйте по кожному з них:

- середньорічний коефіцієнт виплат нерозподіленого прибутку;
- загальну суму отриманих дивідендів;
- загальну суму можливих реінвестицій нерозподіленого прибутку (за умови його використання лише на виплату дивідендів і виробничий розвиток).

18. Який з методів дивідендної політики забезпечує підприємству протягом 5 років здійснення реінвестицій у виробництво в сумі 100 тис. грн.?

1) метод стабільного розміру дивідендів (на рівні 19% на сплачений капітал);

2) метод постійного коефіцієнта виплат дивідендів (на рівні 38% від нерозподіленого прибутку);

3) метод стабільного приросту дивідендів (5% на рік до базової ставки 19% на сплачений капітал);

4) метод постійної і перемінної частин дивідендів (регулярна виплата дивідендів на рівні 19% на сплачений капітал і додаткові виплати на 5 тис. грн. у п'ятому році).

	тис. грн. Роки				
	1	2	3	4	5
Акціонерний капітал	50	55	60	65	70
Нерозподілений прибуток	25	28	32	30	42

Для порівняння методів дивідендної політики розрахуйте по кожному з них середньорічний коефіцієнт виплат нерозподіленого

прибутку; загальну суму отриманих дивідендів; загальну суму можливих реінвестицій нерозподіленого прибутку (за умови його використання лише на виплату дивідендів і виробничий розвиток).

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

1. Зміст і завдання управління формуванням прибутку підприємства.
2. Управління прибутком від операційної діяльності.
3. Управління собівартістю продукції та її вплив на формування прибутку від реалізації.
4. Розробка цінової політики та її оптимізація.
5. Управління формуванням прибутку від фінансових операцій.
6. Управління розподілом прибутку підприємства.
7. Чистий прибуток підприємства. Фактори, що впливають на його формування.
8. Управління використанням чистого прибутку підприємства.
9. Управління використанням чистого прибутку підприємства на виплату дивідендів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» в д 22.05.97 (з наступними змінами та доповненнями).
2. *Бланк Й. А.* Словарь-справочник финансового менеджера. — К.: Ника-Центр, 2008. — 270с.
3. *Бланк Й. А.* Управление прибылью. — К.: Ника-Центр, 2008.
4. *Воробйов Ю. М.* Фінансовий менеджмент: Навч. посібник. — Кн. 1. — Сімферополь: Таврія, 2009. — С. 96—182.
5. *Гридчина М. В.* Фінансовий менеджмент: Курс лекцій. — К.: МАУП, 2009. — С. 50—60.
6. *Самсонов Н. Ф., Баранникова Н. П., Володина А. А. й др.* Финансовый менеджмент: Учебник для вузов / Под ред. проф. Н. Ф. Самсонова. — М.: Финансы, ЮНИТИ, 2009. — С. 363—397.
7. *Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С.* Методика финансового анализа. — М.: ИНФРА-М, 2006. — С. 33—36.

ТЕМА 6. УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ

Склад і структура активів підприємства. Оцінка активів.

Зміст і завдання управління оборотними активами. Управління виробничими запасами. Управління дебіторською заборгованістю. Визначення оптимальної структури дебіторської заборгованості. Забезпечення ефективного контролю за рухом і своєчасним поверненням дебіторської заборгованості. Методи інкасації дебіторської заборгованості. Методи рефінансування дебіторської заборгованості. Управління грошовими коштами. Оптимізація залишку грошових коштів підприємства.

Джерело формування оборотних активів підприємств та шляхи забезпечення їх оптимальної структури. Стратегія фінансування оборотних активів: агресивна модель, консервативна модель, компромісна модель.

Управління необоротними активами підприємства. Управління основними засобами, нематеріальними активами.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Задачі

1. На основі наведених даних визначте поточні фінансові потреби підприємства: виручка від реалізації продукції за квартал становили 10800 тис. грн.; оборотність дебіторської заборгованості — 25 днів; оборотність кредиторської заборгованості — 35 днів; норма запасу матеріальних цінностей — 20 днів.

2. Підприємство з щорічним обсягом реалізації продукції 23 400 тис. грн. дебіторською заборгованістю 1870 тис. грн. уклало договір з окремими покупцями про скорочення строків погашення дебіторської заборгованості (сума дебіторської заборгованості таких покупців становить 30 % загальної суми дебіторської заборгованості). Підприємство проводить знижку за дострокову сплату покупцями платіжних документів у розмірі 2 % до суми платежу. Визначте суму грошових коштів, на яку зменшиться дебіторська заборгованість у результаті її погашення, суму прибутку, яку одержить підприємство, використовуючи спонтанне фінансування. Рентабельність виробництва 30 %.

3. На основі наведених даних необхідно визначити власні обігові кошти; поточні фінансові потреби; потенційний лишок або дефіцит грошових коштів; реальний лишок або дефіцит грошових коштів.

СПРОЩЕНИЙ БАЛАНС ПІДПРИЄМСТВА

тис. грн.

Актив		Пасив	
Основні засоби		Власні кошти	
Запаси сировини		Резерви	2000
Незавершене виробництво	3500	Довгострокова заборгованість	1000
Запаси готової продукції	400	Короткостроков і кредити	2000
Дебіторська заборгованість	200	Кредиторська заборгованість	1000
Грошові кошти	600		1200
Короткострокові фінансові вкладення	1800		
Інші поточні активи	200		
	300		
Всього	7200	Всього	7200

4. Підприємство виробляє один вид продукції, відпускна ціна одиниці продукції — 60 грн.; обсяг виробництва на рік — 12000 штук. Дебіторська заборгованість становила 108 тис. грн. Собівартість одиниці продукції — 51 грн., у тому числі: змінні витрати — 31 грн., постійні витрати — 20 грн. Мінімальний рівень рентабельності — 10 %. Очікується, що обсяг реалізації продукції у плановому періоді збільшиться на 20 %, оборотність дебіторської заборгованості становитиме 6,67 обороту. Сума безнадійних боргів у плановому періоді може бути 2 тис. грн. Визначте додатковий прибуток від реалізації додаткової продукції у плановому періоді.

5. За даними балансу підприємства станом на початок року грошові кошти становили 18,5 тис. грн., обсяг реалізації продукції за минулий рік — 395 тис. грн. У плановому періоді передбачається довести обсяг реалізації продукції до 474 тис. грн. Визначте суму

грошових коштів, яка вивільнюється у результаті прискорення обіговості грошових коштів.

6. Визначте тривалість операційного, виробничого і фінансового циклів підприємства на підставі таких даних:

середній період обороту запасів сировини, матеріалів — 25 днів; середній період обороту незавершеного виробництва — 8 днів; середній період обороту запасів готової продукції — 19 днів; середній період обороту дебіторської заборгованості — 20 днів; середній період обороту грошових коштів — 3 дні; середній період обороту кредиторської заборгованості — 16 днів.

7. Визначте оптимальну суму дебіторської заборгованості в майбутньому періоді на підставі таких даних: обсяг реалізації продукції у плановому періоді — 3200 тис. грн.; питома вага собівартості продукції в її ціні у плановому періоді — 75 %; середній період надання товарного кредиту покупцям — 40 днів; середній період прострочення платежів щодо наданого товарного кредиту, виходячи з результату аналізу звітних даних, — 20 днів.

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

1. Сутність і класифікація активів підприємства.
2. Принципи формування активів підприємства.
3. Склад і структура активів підприємства.
4. Порядок визначення потреби в оборотних активах підприємства.
5. Управління виробничими запасами підприємства.
6. Управління дебіторською заборгованістю.
7. Управління грошовими активами підприємства.
8. Управління фінансуванням оборотних активів підприємства.
9. Класифікація необоротних активів підприємства.
10. Управління фінансуванням необоротних активів підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про підприємства в Україні» від 27.03.91.
2. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.91.

3. Бланк Й. А. Управление активами. — К.: Ника-Центр, 2000.
4. Бланк Й. А. Финансовый менеджмент. — К.: Ника-Центр, 2009. — С. 101—210.
5. Бланк Й. А. Основы финансового менеджмента. — К.: Ника-Центр, 2009. — С. 259—413.
6. Стоянова Е. С. Финансовый менеджмент. — М.: Перспектива, 2008. — С. 50—70.
7. Бригхем С. Г. Основы финансового менеджменту. — К.: Молодь, 2008. — С. 732—772.
8. Джеймс Ван Хорн. Основы управления финансами. — М.: Финансы и статистика, 2009. — С. 222—312.
9. Фінанси підприємств: Підручник / Під ред. проф. А. М. Поддєрогіна. — К.: КНЕУ, 2009.—С. 143—172.

ТЕМА 7. ВАРТІСТЬ І ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ

Сутність капіталу підприємства. Класифікація капіталу. Визначення загальної потреби в капіталі. Фактори, що впливають на обсяг капіталу. Власний капітал та його формування. Статутний капітал. Пайовий капітал. Резервний капітал. Нерозподілений прибуток. Управління формуванням власного капіталу.

Позичковий капітал. Довгострокові фінансові зобов'язання. Короткострокові фінансові зобов'язання. Кредиторська заборгованість. Управління позичковим капіталом. Управління кредиторською заборгованістю.

Вартість капіталу. Вартість капіталу як міра прибутковості. Норма капіталу. Базова концепція визначення вартості капіталу. Визначення вартості власного капіталу. Вартість акціонерного капіталу. Оцінка позичок. Оцінка загальної вартості капіталу. Інфляція та ринкова вартість капіталу. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу. Фінансовий ліверидж. Ефект фінансового лівериджу.

Структура капіталу. Фактори, що впливають на структуру капіталу. Управління структурою капіталу. Оптимізація структури капіталу. Політика підприємства щодо структури капіталу. Вплив структури капіталу на вартість підприємства.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Задачі

1. Підприємство планує випустити облігації номінальною вартістю 10 000 грн. Термін погашення 20 років, а процентна ставка 9%. Витрати з реалізації в середньому дорівнюватимуть 3% від їх вартості. Реалізація здійснюватиметься на умовах дисконту — 2% від їх вартості. Податок на прибуток й інші обов'язкові відрахування від прибутку становитимуть 35%. Слід визначити ціну такого джерела коштів.

2. Компанія А має в активах 175 тис. гр. од. і фінансується повністю за рахунок акціонерного капіталу. Компанія приймає рішення: здійснювати продаж за таких умов: ціна реалізації — 2 гр. од., постійні витрати — 20 тис. гр. од., змінні витрати — 1,5 гр. од/шт. Розв'язати ситуацію і заповнити таблицю.

Обсяг продажу тис. шт..	Показник ймовірності	Виручка від реалізації	Операційні витрати	Прибуток	<i>P</i>	Рентабельність власного капіталу
0	0,03	визначити	визначити	визначити	визначити	Визначити
40	0,07					
60	0,15					
110	0,50					
160	0,15					
180	0,07					
220	0,03					

3. Визначити, як можна використати показник вартості капіталу для вибору прибутковішого проекту.

Проект А — внутрішня ставка доходу дорівнює 25 %, а по проекту — 15 %. Вартість капіталу — 10 %.

Визначити прибутковість від інвестицій в проекти А і Б. Проілюструвати на графіку порівняння внутрішньої ставки доходу інвестицій з вартістю капіталу і зробити висновки про доцільність вкладень.

4. Визначити вартість капіталу за рахунок різних джерел, якщо компанія має таку структуру капіталу.

Джерела капіталу	Сума, гр. од.
Короткострокові позички	1000
Довгострокова заборгованість (2000 облігацій номінальною вартістю 1 гр. од. за кожен)	визначити
Акціонерний капітал	500
Нерозподілений прибуток	1500

5. Визначити вартість капіталу за такими даними:

Показники	Облікова оцінка, грн.
Короткострокові джерела	6000
Довгострокові джерела	2000
Звичайні акції	7000
Привілейовані акції	1500
Нерозподілений прибуток	500

6. Визначити оптимальну структуру капіталу за такими даними:

	Варіанти структури капіталу та його ціни						
Показники	1	2	3	4	5	6	7
Частка власного капіталу	100	90	80	70	60	50	40
Частка залученого капіталу	0	10	20	30	40	50	60
Ц на власного капіталу	13,0	13,3	14,0	15,0	17,0	19,5	25,0
Ц на залученого капіталу	7,0	7,0	7,1	7,5	8,0	12,0	17,0

7. Визначити вартість капіталу від облігацій, якщо фірма, яка випускає облігації, сплачує купон 100 гр. од. на рік, а 2% від цієї суми

становлять витрати, пов'язані з випуском. Номінальна вартість дорівнює 1 000 гр. од.

8. Визначити вартість привілейованої акції 100 гр. од., сума дивідендів — 12 гр. од., а витрати на випуск — 3 %.

9. Щорічні темпи приросту дивідендів компанії становили 5 %, акції котирувались по 20 гр. од. Дивіденди на акцію компанія сплачувала в розмірі 2 %, а витрати на випуск становили 3 %.

Визначити вартість капіталу від акцій компанії.

10. Визначити вартість капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку, якщо фірма сплачує дивіденд у сум 2,0 грн., що зростає щорічно на 5 %, а ціна акції дорівнює 20 грн.

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

1. Капітал і його сутність.
2. Визначення вартості капіталу.
3. Сутність власного капіталу підприємства.
4. Складові власного капіталу та їх характеристика.
5. Визначення ціни капіталу.
6. Визначення ціни акціонерного капіталу.
7. Визначення ціни нерозподіленого прибутку.
8. Оптимізація структури капіталу.
9. Вплив структури капіталу на фінансування акціонерного товариства.
10. Структура капіталу та інвестиційна діяльність підприємства.
11. Основи теорії Міллера—Модільяні.
12. Сутність лівериджу (фінансового, виробничого).
13. Вимірювання фінансового лівериджу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бланк Й. А. Основы финансового менеджмента: У 2-х т. — К.: Ника-Центр, Эльга, 2009. — Т. 1. — С. 414—590.
2. Балабанов Й. Т. Основы финансового менеджмента. — М.: Финансы и статистика, 2007. — С. 29—37.
3. Ковалев В. 3. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. — М.: Финансы и статистика, 2000. — С. 290—314.
4. Иванов А. Н. Управление капиталом и дивидендная политика. — М.: Финансы и статистика, 2007.
5. Павлова Л. Н. Финансовый менеджмент: Управление денежным оборотом предприятия. — М.: Банки й биржи, ЮНИТИ, 2005. — С. 334—381.
6. Финансовое управление компанией / Под ред. Е. В. Кузнецовой. — М.: Фонд „Правовая культура”, 2005. — С. 243—270.
7. Бригхем С. Г. Основы финансового менеджменту. — К.: Молодь, 2007. — с.352—387.

ТЕМА 8. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ

Сутність і класифікація інвестицій. Зміст і завдання управління інвестиціями. Види інвестицій. Формування інвестиційної політики.

Форми реальних інвестицій та особливості управління ними. Капітальні вкладення. Види інвестиційних проєктів і вимоги до їх розробки. Методи оцінки ефективності інвестиційних проєктів. Окупність капітальних вкладень та її розрахунок. Особливості управління інноваційними інвестиціями підприємств. Управління реалізацією реальних інвестиційних проєктів. Порядок розробки бюджету капітальних вкладень.

Управління джерелами фінансування капітальних вкладень. Амортизаційна політика підприємства. Використання прибутку. Інструменти довготермінового фінансування інвестицій. Визначення оптимальної структури джерел фінансування капіталовкладень. Прогнозування джерел.

Фінансова інвестиційна діяльність підприємства. Управління фінансовими інвестиціями. Вкладення коштів у цінні папери. Розміщення коштів на депозитних рахунках. Портфель фінансових вкладень та принципи його формування. Методи оцінки

інвестиційного портфеля з урахуванням ризику. Диверсифікація інвестиційного портфеля. Ризикові інвестиції (венчурний капітал).

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Задачі

1. Підприємству запропоновано інвестувати 100 тис. грн. на 5 років за умови повернення цієї суми рівними частинами, тобто по 20 тис. грн. щорічно. По закінченні 5 років підприємству сплачується додаткова винагорода в розмірі 300 тис. грн. Обґрунтуйте, чи пристане підприємство на цю пропозицію, чи краще покладе ці кошти на депозит з розрахунку 60 % річних?

2. На основі наведених даних визначте найприйнятніший варіант вкладення капіталу. За першим варіантом капітал здійснює за рік 20 оборотів, рентабельність реалізованої продукції становить 20 %. За другим варіантом капітал здійснює за рік 26 оборотів, рентабельність реалізованої продукції дорівнює 18 %. Передбачається вкласти по обох варіантах однакову суму капіталу.

3. Підприємство має два альтернативних варіанти інвестиційних проектів — проект А і проект Б. Для оцінки ефективності цих проектів необхідно визначити очікувану суму чистого приведенного доходу по цих проектах. Дані, які характеризують ці проекти, наведені в таблиці, тис. грн.:

Показники	Інвестиційні проекти	
	А	Б
Обсяг інвестиційних коштів	3500	3300
Період експлуатації інвестиційного проекту, роки	2	4
Сума грошового потоку, всього	5000	6000
в тому числі:		
1-й рік	3000	1500
2-й рік	2000	1500
3-й рік	-	1500

4-й рік	-	1500
---------	---	------

Примітка. Дисконтна ставка для проекту А— 10 %, для проекту Б — 12 %.

4. До комерційного банку надійшло для розгляду з метою надання кредиту два альтернативних проекти. На основі наведених у таблиці даних визначте суму чистої поточної вартості та обґрунтуйте прийнятніше варіанти з метою його кредитування.

Показники	Інвестиційні проекти	
	1	2
Обсяг інвестицій, тис. грн.	1500	1700
Період експлуатації інвестиційних проектів, роки	3	4
Сума грошового потоку, всього, тис. грн.	2300	2600
у тому числі:		
1 -й рік	1300	500
2-й рік	600	700
3-й рік	400	700
4-й рік	—	700
Дисконтна ставка, %	10	12
Середньорічні темпи інфляції, %	9	9

5. На основі наведених у таблиці даних необхідно визначити очікувану суму чистого приведенного доходу інвестиційних проектів та індекс дохідності кожного інвестиційного проекту. Підприємство має два варіанти інвестиційних проектів — проекти А і Б.

Показники	інвестиційні проекти	
	А	Б
Обсяг інвестиційних коштів, тис. грн.	3500	3350
Період експлуатації інвестиційного	2	4

проекту, роки		
Сума грошового потоку, всього, тис. грн.	5000	5500
у тому числі:		
1-й рік	3000	1000
2-й рік	2000	1500
3-й рік	—	1500
4-й рік		1500

Примітка. Для дисконтування сум грошового потоку проекту А ставка дисконту прийнята в розмірі 10 %, проекту Б — 12 %. Дисконтні множники: проекту А у 1-й рік - 0,909; 2-й рік — 0,826; проекту Б у 1-й рік — 0,893; 2-й рік — 0,797; 3-й рік — 0,712; 4-й рік — 0,636.

6. На основі наведених даних необхідно визначити найприйнятніший варіант вкладення коштів в інвестиційні проекти на основі методики оцінки ефективності інвестиційних проектів «період окупності».

1. Теперішня вартість інвестиційного проекту А — 8758 грн.; проекту Б — 8221 грн.

2. Період експлуатації інвестиційного проекту А — 2 роки; проекту Б — 4 роки.

3. Обсяг інвестованих коштів: проекту А — 7000 грн.; проекту Б — (700 грн.

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

1. Економічна сутність і класифікація інвестицій.
2. Інвестиційна політика підприємства.
3. Форми реальних інвестицій та їх характеристика.
4. Класифікація інвестиційних проектів підприємства.
5. Методи оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів.
6. Форми фінансових інвестицій та їх характеристика.
7. Розробка політики управління фінансовими інвестиціями.

8. Методи оцінки ефективності фінансових інвестицій.
9. Формування портфеля фінансових інвестицій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.91.
2. Закон України «Про підприємства в Україні» від 27.03.91.
3. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.91.
4. Закон України «Про цінні папери та фондову біржу» від 18.07.91.
5. Закон України «Про приватизаційні папери» від 06.03.92.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Державний інноваційний фонд» від 18.02.92.
7. Бланк Й. А. Инновационный менеджмент. — К.: Итем, 2005. — С. 142—218.
8. Бланк Й. А. Основы финансового менеджмента: У 2-х т. — К.: Ника-Центр, 2009.—Т. 1. —С. 9—128.
9. Бланк Й. А. Финансовый менеджмент. — К.: Ника-Центр, 2009. -С. 341—391.
10. Бочаров В. В. Методы финансирования инвестиционной деятельности предприятий. — М.: Финансы и статистика, 2008, — С. 26—70.
11. Пересада А. А. Інвестиційний процес в Україні. — К.: Лібра, 2008, -С. 134—201.
12. Овсийчук М. Ф. Финансовый менеджмент: Методы инвестирования капитала. — М.: Юрайт, 2006. — С. 59—88.

ТЕМА 9. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ

Економічна сутність фінансових ризик в та їх класифікація.

Основні види фінансових ризиків: валютний, депозитний, процентний, інфляційний, інвестиційний, кредитний. Фактори, які впливають на рівень фінансових ризиків. Визначення рівня ризику та його впливу на фінансовий стан підприємства і його прибутковість.

Зміст управління фінансовими ризиками. Процес їх прогнозування та нейтралізації в фінансовій діяльності підприємств.

Методи розрахунку ризиків. Економіко-статистичні методи оцінки рівня ризиків. Експертні методи оцінки. Аналогові методи оцінки. Премія за ризик і порядок її визначення.

Способи уникнення та нейтралізації фінансових ризиків. Страхування ризиків. Використання механізм в диверсифікації.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Система управління ризиками включає такі блоки завдань...

- а) ідентифікація ризиків;
- б) створення системи раннього попередження та реагування;
- в) оцінка ризиків;
- г) бенчмаркінг;
- д) нейтралізація ризиків.

2. До основних інструментів нейтралізації фінансових ризиків належать...

- а) формування резервів;
- б) френчайзинг;
- в) страхування ризиків з допомогою страхових компаній;
- г) диверсифікація ризиків;
- д) хеджування.

3. До основних фінансових інструментів хеджування ризиків належать...

- а) форвардні та ф'ючерсні контракти;
- б) диверсифікація вкладень;
- в) опціони;
- г) поручительство;
- д) операції типу «своп».

4. Фінансовий інструмент використовується як хеджування, якщо...

- а) точно визначена позиція активів, за якою існує ризик втрат від зміни цін яку підприємство через це хеджує;
- б) фінансовий інструмент точно визначений як хедж у момент його придбання або продажу;
- в) у результаті операції підприємство отримує суттєві прибутки;

г) снує зворотна залежність між зміною ціни на актив і зміною ціни на інструмент, визначений як хедж;

д) у результаті операції ризик втрат від зміни цін на активи суттєво знижується.

5. *Оптимізація портфеля боргових зобов'язань досягається на основі...*

- а) диверсифікації кредиторів;
- б) розрахунку ефекту фінансового лівериджу;
- в) використання деривативів;
- г) максимізації рівня показника дюрації;
- д) мінімізації платежів за користування позичковим капіталом.

6. *Інвестиційний ризик — це...*

- а) фінансовий ризик;
- б) ризик втрати інвестованого капіталу та очікуваного доходу;
- в) одна зі складових ділового ризику;
- г) ризик, що лежить у площині структури капіталу;
- д) ризик, який належить до оборотних активів.

7. *На рівень інвестиційного ризику впливають такі фактори:*

- а) процентний ризик;
- б) валютний ризик;
- в) ліквідність інвестиційного портфеля;
- г) кредитний ризик;
- д) рівень дюрації.

8. *На рівень операційного ризику впливають такі фактори:*

- а) організація постачання;
- б) структура капіталу;
- в) збутова політика;
- г) ліквідність підприємства;
- д) ліквідність активів.

9. *У разі збитковості на покриття збитків підприємства можна спрямовувати:*

- а) резервний капітал у повному обсязі;

- б) резервний капітал, якщо він перевищує 25% статутного капіталу;
- в) додатковий капітал;
- г) приховані резерви;
- д) статутний фонд.

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

1. Сутність і класифікація фінансових ризиків.
2. Політика управління фінансовими ризиками.
3. Порядок виявлення та оцінки ризиків.
4. Показники оцінки фінансових ризиків.
5. Організація ризик-менеджменту на підприємстві.
6. Премія за ризик та порядок її визначення.
7. Хеджування як інструмент нейтралізації ризиків.
8. Зовнішнє страхування фінансових ризиків.
9. Механізм диверсифікації фінансових вкладень підприємства.
10. Прогнозування ризиків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30.06.99.
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.91.
3. Агентство з питань запобігання банкрутства підприємств: Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій // Українська інвестиційна газета. — 1998. — № 3.
4. Бланк Й. А. Основы финансового менеджмента. — Т. 2. — К.: Ника-Центр. 1999. — С. 200—256.
5. Бригхем С. Г. Основы финансового менеджмента. — К.: Молодь, 2007. — с. 204—249.
6. Контроллинг в бизнесе: Методол. й практ. основы построения контроллинга в организациях / А. М. Карминский й др. — М.: Финансы и статистика, 2008. -С. 43—57.

7. Контроллинг как инструмент управления предприятием / Под ред. Н. Г. Данилочкиной. — М.: Аудит, 2008. — С. 163—227.
8. Страхові послуги: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / За заг. ред. Т. М. Артюх. — К.: КНЕУ, 2000. — С. 42—49; 66—71.
9. *Терещенко О. О.* Фінансова санація та банкрутство підприємств. — К.: КНЕУЛ 2006. — С. 32—63; 104—125; 151—167.
10. Фінанси підприємств: Підручник / За ред. проф. А. М. Поддєрьогіна. — К.: КНЕУ, 2010. — С. 374-^50.
11. *Фольмут Х. Й.* Инструменты контроллинга от А до Я: Пер. с нем. / Под ред. М. Л. Лукашевича й Е. Н. Тихоненковой. — М.: Финансы и статистика, 2008. -С. 13—30.
12. *Хан Д.* Планирование й контроль: Концепция контроллинга: Пер. с нем. — М.: Финансы и статистика, 2007. — с. 103-125

ТЕМА 10. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ЗВІТІВ

Призначення і види фінансових звітів. Методи оцінки фінансових звітів. Склад, характеристика та зміст фінансової звітності підприємства відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Зміст і завдання аналізу фінансових звітів.

Бухгалтерський баланс і його значення для аналізу фінансового стану підприємства. Аналіз динаміки і структури активів і пасивів балансу.

Аналіз звіту про прибутки (збитки) підприємства. Аналіз звіту про рух грошових коштів. Критерії і методика оцінки незадовільної структури балансу підприємств.

Система показників фінансового стану підприємства та їх оцінки. Аналіз економічного потенціалу підприємства. Аналіз показників ліквідності і платоспроможності підприємства. Оцінка ліквідності балансу підприємства. Показники фінансової стійкості і стабільності підприємства та їх оцінка. Показники ринкової ділової активності підприємства.

Комплексний аналіз фінансового стану підприємства.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Фінансовий стан підприємства характеризується...

- а) сукупністю виробничо-господарських факторів;
- б) системою показників, що відображають наявність фінансових ресурсів;
- в) системою показників, що відображають наявність і формування фінансових ресурсів;
- г) системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів;
- д) формуванням і використанням фінансів підприємства.

2. Фінансовий стан підприємства залежить від...

- а) фінансової політики підприємства;
- б) випуску продукції;
- в) реалізації продукції;
- г) результатів виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності підприємства;
- д) ефективності використання фінансових ресурсів.

3. Основними завданнями аналізу фінансового стану є...

- а) дослідження результатів господарської діяльності підприємства;
- б) аналіз бухгалтерської звітності;
- в) оцінка ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості та ефективності використання майна підприємства;
- г) планування фінансової діяльності підприємства;
- д) дослідження фінансових ресурсів.

4. Фінансовий аналіз є складовою аналізу...

- а) господарської діяльності підприємства;
- б) фінансової діяльності підприємства;
- в) фінансово-господарської діяльності підприємства;
- г) виробничого обліку;
- д) бухгалтерської звітності.

5. Зовнішній фінансовий аналіз має такі особливості:

- а) орієнтація на публічну звітність підприємства та максимальна відкритість результатів аналізу;
- б) різноманітність цілей і інтересів суб'єктів аналізу та множинність об'єктів-користувачів;
- в) орієнтація на зовнішніх користувачів;

- г) здійснення аналізу зовнішніми аналітиками;
- д) зовнішній предмет дослідження.

6. *Основним змістом зовнішнього фінансового аналізу є:*

- а) аналіз питань, визначених зовнішніми користувачами;
- б) аналіз питань, визначених зовнішніми аналітиками;
- в) аналіз абсолютних показників прибутку, рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- г) аналіз ліквідності, платоспроможності, ефективності використання майна та капіталу;
- д) економічна діагностика фінансового стану підприємства.

7. *Основним змістом внутрішнього (традиційного) фінансового аналізу є:*

- а) аналіз динаміки прибутку, рентабельності, самоокупності та кредитоспроможності підприємства;
- б) оцінка використання майна, капіталу, власних фінансових ресурсів;
- в) аналіз ліквідності балансу та платоспроможності підприємства;
- г) аналіз питань, визначених внутрішніми користувачами;
- д) аналіз питань, визначених внутрішніми аналітиками.

8. *Прийоми оцінки фінансового стану підприємства — це...*

- а) аналіз відносних показників (фінансових коефіцієнтів);
- б) факторний аналіз прибутку;
- в) аналіз платоспроможності;
- г) аналіз кредитоспроможності;
- д) порівняльний аналіз показників по аналогічних підприємствах.

9. *Які поняття найбільш точно відображають предмет фінансового аналізу підприємства?*

- а) майно та капітал підприємства;
- б) основні та обігові кошти підприємства;
- в) прибуток та цінні папери підприємства;
- г) фінансові ресурси підприємства, їх формування та використання;
- д) фінанси підприємства.

10. Яке визначення найбільш повно характеризує методи фінансового аналізу?

- а) комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового аналізу підприємства;
- б) статистичні методи;
- в) математичні методи;
- г) формалізовані методи;
- д) неформалізовані методи.

11. До неформалізованих методів фінансового аналізу належать:

- а) метод арифметичних різниць;
- б) балансовий метод;
- в) метод відносних чисел;
- г) метод побудови системи показників;
- д) метод побудови системи аналітичних таблиць.

12. До формалізованих методів фінансового аналізу належать:

- а) метод ланцюгових підстановок;
- б) метод процентних чисел;
- в) психологічні методи;
- г) морфологічні методи;
- д) метод експертних оцінок.

13. До моделей фінансового аналізу належать:

- а) кореляційна;
- б) описативна;
- в) індексна;
- г) предикативна;
- д) нормативна.

14. Які показники належать до групи показників ліквідності та платоспроможності?

- а) маневреність власних обігових коштів;
- б) коефіцієнт концентрації залученого капіталу;
- в) частка виробничих запасів в активах;
- г) заборгованість кредиторам;
- д) коефіцієнт покриття запасів..

15. Який показник може характеризувати кількість днів, необхідних для погашення боргів?

- а). коефіцієнт співвідношення власних і позичкових коштів;
- б) індекс ліквідності;
- в) показник заборгованості акціонерам.

16. До якої групи показників належить маневреність власного капіталу?

- а). прибутковості;
- б). фінансової стійкості;
- в). ліквідності;
- г). майнового стану;
- д). ділової активності підприємства.

17. Які показники характеризують майновий стан підприємства?

- а). коефіцієнт зносу основних засобів;
- б). головний показник прибутковості;
- в) коефіцієнт покриття запасів;
- г) коефіцієнт критичної оцінки;
- д) сума господарських коштів, яка є в розпорядженні підприємства.

18. Коефіцієнт автономії (незалежності) визначається як:

19. Що таке фінансовий стан підприємства?

- а). система показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів;
- б). система показників, що відображають ліквідність і платоспроможність підприємства;
- в) система показників, які характеризують фінансову стійкість підприємства.

20. Що таке кризовий фінансовий стан підприємства?

- а) коли запаси й витрати забезпечуються сумою власних обігових коштів та довгостроковими позичковими джерелами;
- б) коли запаси й витрати не забезпечуються джерелами їх формування;

в) коли запаси й витрати забезпечуються за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат.

21. Чи вірно, що оцінка дебіторської заборгованості здійснюється по таких показниках (відповідь обґрунтуйте)?

- а) поточні активи;
- б) поточні зобов'язання;
- в) річний обсяг продаж;
- г) валовий оборотний капітал.

22. Значення показника доходу за звичайну акцію дорівнює по галузі 8, для фірми — 1,4. Це свідчить про те, що:

- а) фірма близька до банкрутства;
- б) гарний показник;
- в) нічого конкретного сказати не можна.

23. Який з критеріїв визначає кількість днів, необхідних для погашення боргів?

- а) Індекс ліквідності;
- б) чистий прибуток / обсяг продаж;
- в) кредиторська заборгованість / середній обсяг денних продаж

24. Звіт про рух грошових коштів — це звіт...

- а) про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства;
- б) який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду;
- в) про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал;
- г) який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства в звітному періоді;
- д) про перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

25. Звіт про фінансові результати — це звіт...

- а) про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства;

- б) який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду;
- в) про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал;
- г) який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства в звітному періоді;
- д) про перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

26. Звіт про власний капітал — це звіт...

- а) про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства;
- б) який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду;
- в) про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал;
- г) який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства в звітному періоді;
- д) про перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

27. Балансовий звіт — це звіт...

- а) про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства;
- б) який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду;
- в) про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал;
- г) який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства в звітному періоді;
- д) про перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

1. Сутність, цілі та завдання аналізу фінансових звітів.

2. Призначення та види фінансових звітів.
3. Бухгалтерський баланс та його значення для аналізу фінансового стану підприємства.
4. Методичні принципи оцінки балансу.
5. Побудова та оцінка балансу.
6. Аналіз майна та капіталу підприємства.
7. Оцінка ліквідності підприємства та резерви її поліпшення.
8. Платоспроможність підприємства та шляхи її підвищення.
9. Управління фінансовою стійкістю підприємства.
10. Оцінка рентабельності та прибутковості підприємства.
11. Комплекс оціночних показників, їх характеристика, методи розрахунку.
12. Методи комплексної оцінки фінансового стану підприємства.
13. Значення фінансового аналізу в управлінні підприємством.
14. Методи фінансового аналізу та їх характеристика.
15. Показники оцінки майнового стану підприємства, методика розрахунків і характеристика.
16. Показники фінансової стійкості і структури капіталу, методика розрахунків і характеристика.
17. Показники ділової активності, методика розрахунків і характеристика.
18. Показники ринкової активності, методика розрахунків і характеристика.
19. Аналіз динаміки і структури активу та пасиву балансу.
20. Аналіз звіту про рух грошових коштів.
21. Критерії і методика оцінки незадовільної структури балансу підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Белоліпецький В. Г.* Финансы фирмы : Курс лекций / Под ред. Й. П. Мерзлякова. — М: Инфра-М, 2009. — С. 170—186.
2. *Фінанси підприємств: Підручник / За ред. проф. А. М. Поддєрьогіна.* — К.: КНЕУ, 2009. — С. 264—283.
3. *Савицкая Г. В.* Анализ хозяйственной деятельности предприятий: Учеб. пособие. — Минск, М. Й. П. «Экоперспектива», 2008. — С. 409—410.

4. *Бланк Й. А.* Основы финансового менеджмента — Т. 2. — К.: Ника-Центр Зльга, 2009. — С. 476.
5. *Финансовый менеджмент* / Под ред. акад. Г. Б. Поляка. — М.: Финансы ОНИТИ, 2007. — С. 277—278.
6. *Балабанов Й. Т.* Основы финансового менеджмента: Учеб. пособие. — М.: Финансы и статистика, 2008. — С. 411.
7. *Русак Н. А., Русак В. А.* Основы финансового анализа. — Минск, ООО «Меркаванне», 2005. — С. 7—10.
8. *Ковалев В. В.* Финансовый анализ. Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. — М.: Финансы и статистика, 2008. — С. 47—56.
9. *Ришар Ж.* Аудит и анализ хозяйственной деятельности предприятия: Пер. с франц. / Под ред. Л. П. Белых. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 2007. — С. 11.
10. *Чедвик Л.* Основы финансового учета: Пер. с англ. / Под ред. В. А. Микрюкова. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 2007. — С. 17, 193.
11. *Маркарян З. А., Герасименко Г. П.* Финансовый анализ. — М.: Приор, 2007. — С. 3.
12. *Уткин З. А.* Финансовый менеджмент: Учеб. для вузов. — М.: Зерцало, 2008. — С. 206.
13. *Джей К, Шим, Джоел Г. Сигел.* Финансовый менеджмент. — М.: Филинь, 2006. — С. 30—56.
14. *Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.* — К.: Лібра, 2009.

ТЕМА 11. ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Фінансове прогнозування і планування в системі фінансового менеджменту. Цілі та завдання внутрішнього фірмового фінансового прогнозування та планування.

Методи фінансового прогнозування та планування.

Бюджетування та його сутність. Види бюджетів. Складання бюджетів (кошторисів). Методика розрахунку основних фінансових показників бюджетів.

Оперативне фінансове планування як основа внутрішнього фірмового фінансового контролю.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Задачі

1. Промислове підприємство планує на II квартал 2000 р. такі показники витрачання і надходження коштів:

- закупівля сировини — 20 000 грн.;
- закупівля додаткового устаткування — 100 000 грн.;
- дохід від реалізації готової продукції — 500 000 грн.;
- витрати на проведення рекламних заходів — 150 000 грн.;
- дохід від реалізації застарілого обладнання — 50 000 грн.;
- витрати на заробітну плату — 30 000 грн.;
- витрати на будівництво нового цеху — 70 000 грн.;
- отримано довгостроковий кредит — 200 000 грн.;
- витрати на перевезення готової продукції — 150 000 грн.;
- витрати на сплату податків — 100 000 грн.

Складіть поточний бюджет підприємства на II квартал 2000 р. У разі нерівності дохідної і витратної частин бюджету поясніть причину; у разі недостатності коштів визначте можливі джерела формування додаткових фінансових ресурсів; у разі надлишку коштів визначте можливі шляхи їх витрачання.

2. Складіть план доходів і витрат грошових коштів (див. табл. 11.3) за такими даними.

Промислове підприємство планує в 2001 р.:

- продати продукції на 400 000 грн.;
- отримати дивіденди за акціями інших підприємств, що знаходяться у його власності, у розмірі 5 000 грн.;
- продати застарілу офісну техніку на суму 15 000 грн.;
- взяти у банку кредит 100 000 грн., з них 50 000 грн. необхідно повернути у 2001 р.;
- витратити 40 000 грн. на закупівлю офісної техніки;
- витратити 60 000 грн. на заробітну плату;
- витратити 250 000 грн. на закупівлю сировини і матеріалів;
- сплатити дивіденди по акціях 10 000 грн.;
- придбати акції інших підприємств на суму 110 000 грн.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. *Бюджети можуть складатися на ...*

- а) тиждень;
- б) місяць;
- в) рік;
- г) 3—5 років.

2. *Фінансова політика по окремих аспектах діяльності — це форма...*

- а) прогнозування фінансової діяльності;
- б) поточного планування фінансової діяльності;
- г) оперативного планування фінансової діяльності.

3. *Розмістити наведені етапи формування фінансової стратегії у правильній послідовності :*

- 1) визначення місії фірми;
- 2) розробка фінансової політики по окремих аспектах фінансової діяльності;
- 3) визначення загального періоду формування фінансової стратегії;
- 4) формування стратегічних цілей фінансової діяльності.

4. *Яке з тверджень хибне: «Цілі фінансової стратегії забезпечують реалізацію загальної стратегії економічного розвитку підприємства за умови...»*

- а) достатності капіталу для формування необхідних активів;
- б) відсутності заборгованості перед бюджетом за податками;
- в) прийнятного рівня ризиків;
- г) фінансових інновацій.

5. *Який з перелічених планів не належить до поточних?*

- 1) план доходів від фінансової діяльності;
- 2) план надходжень і видатків грошових коштів;
- 3) план податкових платежів;
- 4) план формування і використання фінансових ресурсів.

6. *Головною метою розробки плану надходжень і видатків грошових коштів є:*

- а) забезпечення оптимальної структури активів і пасивів;
- б) забезпечення постійної платоспроможності підприємства;
- в) підвищення прибутковості підприємства;
- г) забезпечення сталого фінансового стану підприємства.

7. *Розробка плану формування і використання фінансових ресурсів є таким етапом поточного фінансового планування:*

- а) першим;
- б) другим;
- в) передостаннім;
- г) останнім.

8. *Яке з наведених завдань не вирішує план доходів витрат грошових коштів?*

- 1) хронологічне впорядкування надходження і витрачання грошових коштів;
- 2) визначення обсягу і структури видатків;
- 3) забезпечення покриття видатків фінансовими ресурсами;
- 4) законодавчо закріплене зменшення податкових платежів.

9. *Метод «гнучкого бюджету» передбачає...*

- а) встановлення витрат у жорстко фіксованих сумах;
- б) формування розділу надходжень коштів з резервом фінансових ресурсів на випадок непередбачених витрат;
- в) складання хронологічного графіка надходжень і витрат грошових коштів;
- г) встановлення витрат не в жорстко фіксованих сумах, а у вигляді нормативу витрат, «прив'язаних» до відповідних показників діяльності.

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

- 1. Сутність і цілі фінансового прогнозування і планування.
- 2. Значення фінансового прогнозування і планування в фінансовому менеджменті.
- 3. Система прогнозування фінансової діяльності.
- 4. Перспективне фінансове планування і фінансова стратегія.

5. Система поточного планування фінансової діяльності.
6. Сутність і значення плану надходжень і видатків грошових коштів (план доходів і витрат грошових коштів) підприємства.
7. Значення прогнозного балансу.
8. Сутність і призначення оперативного фінансового планування.
9. Зміст бюджету та його класифікація.
10. Поняття «бюджетування», характеристика бюджетів за сферами діяльності підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про підприємства в Україні» від 27.03.91.
2. Закон України «Про банкрутство» від 14.05.92.
3. Типове положення з планування обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості: Затв. постановою КМУ від 26.04.96 №473.
4. *Балабанов И.Т.* Основы финансового менеджмента: Как управлять капиталом. — М.: Финансы и статистика, 2005. — С. 353—371.
5. *Бланк Й.А.* Стратегия й тактика управління фінансами. - К.: ИТЕМ, СП «АДЕФ-Украина», 2008. — С. 58—69.
6. *Бланк Й.А.* Основы финансового менеджмента. — К.: Ника-Центр, 2009. — С. 52—131.
7. *Бланк Й.А.* Финансовый менеджмент: Учеб. курс. — К., 2009. — С. 21—55.
8. *Джей К. Шим, Джозл Г. Сигел.* Финансовый менеджмент. — М., 2006. — С. 83—105, 183—205.
9. Финансовый менеджмент: Учеб. / Под ред. акад. Г.Б. Поляка. — М, 2007.

ТЕМА 12. АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Зміст і завдання антикризового фінансового управління підприємством.

Методи прогнозування банкрутства підприємства. Система попереднього реагування на загрозу банкрутства і комплекс упереджувальних заходів.

Фінансова санація підприємства як елемент антикризового управління. Досудова санація. Санація за рішенням арбітражного суду. Менеджмент санації підприємства, його функції та завдання. Методи фінансування санації підприємства. Управління внутрішніми джерелами фінансування та залучення зовнішніх фінансових джерел.

Реструктуризація в системі антикризового фінансового управління підприємством. Організаційно-фінансове забезпечення реструктуризації підприємств.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАЙ

1. *Антикризове управління підприємством — це:*

- а) те саме, що й фінансова санація підприємства;
- б) те саме, що й фінансовий контролінг;
- в) система профілактичних заходів, спрямованих на попередження фінансової кризи;
- г) призначення керуючого санацією в процесі провадження справи про банкрутство;
- д) система управління фінансами, спрямована на виведені підприємства з кризи, в тому числі шляхом проведення санації реструктуризації суб'єкта господарювання.

2. *До функціональних завдань менеджменту санації належать ...*

- а) проведення санаційного аудиту;
- б) організація реалізації проекту санації;
- в) розробка санаційної концепції;
- г) пошук альтернатив;
- д) організація контролю за виконанням проекту санації.

3. *Санація підприємства — це...*

- а) надання підприємству зовнішньої фінансової допомоги;
- б) задоволення вимог кредиторів і виконання зобов'язань перед бюджетом;
- в) сукупність усіх заходів, які здатні привести підприємство до фінансового оздоровлення;

- г) те саме, що і реструктуризація;
- д) система заходів фінансового характеру.

4. *Автономна санація передбачає...*

- а) фінансування оздоровлення підприємства за рахунок його власних ресурсів;
- б) оздоровлення за рахунок коштів, наданих власниками та іншими пов'язаними особами;
- в) відмову від використання зовнішніх джерел фінансових ресурсів;
- г) оздоровлення в досудовому порядку;
- д) оздоровлення за рішенням арбітражного суду.

5. *Система раннього попередження та реагування включає такі заходи:*

- а) прогнозування можливих сценаріїв розвитку підприємства;
- б) визначення індикаторів раннього попередження;
- в) бенчмаркінг;
- г) формування інформаційних каналів;
- д) страхування фінансових ризиків.

6. *Основними функціями контролінгу є:*

- а) залучення капіталу;
- б) інформаційне забезпечення та планування;
- в) контроль та координація;
- г) управління кредиторською та дебіторською заборгованістю;
- д) управління грошовими потоками.

7. *До основних інструментів контролінгу належать:*

- а) система раннього попередження та реагування;
- б) імітаційне моделювання;
- в) інвентаризація;
- г) ревізія;
- д) фінансовий контроль.

8. *До каталогу санаційних заходів у рамках Crash-програми можуть входити такі заходи:*

- а) рефінансування дебіторської заборгованості;

б) мобілізація прихованих резервів шляхом продажу окремих позицій активів;

в) проведення капіталовкладень;

г) організація санаційного контролінгу;

д) зворотний лізинг.

9. *Фінансова участь кредиторів у санації боржників може відбуватися в таких формах:*

а) реструктуризація наявної заборгованості;

б) альтернативна санація;

в) зменшення або списання заборгованості;

г) надання санаційних кредитів;

д) конверсія власності в борг.

10. *Санація із залученням нового фінансового капіталу може набувати таких форм:*

а) альтернативна санація;

б) двоступінчаста санація;

в) конверсія боргу у власність;

г) емісія облігацій конверсійної позики;

д) мирова угода.

11. *Примусова ліквідація підприємства здійснюється в таких випадках:*

а) при визнанні його банкрутом;

б) якщо протягом одного місяця підприємство не погасило визнані ним претензійні вимоги;

в) якщо за рішенням суду будуть визнані недійсними установчі документи і рішення про створення підприємства;

г) якщо його борги перевищують вартість активів;

д) якщо його занесено в реєстр неплатоспроможних підприємств.

12. *Підприємство вважається неплатоспроможним...*

а) якщо наявних активів у ліквідній формі недостатньо для задоволення у встановлений строк вимог, які пред'явлені до підприємства з боку кредиторів;

б) якщо коефіцієнт абсолютної ліквідності менше 0,2;

в) якщо коефіцієнт покриття дорівнює 1;

- г) при надзвичайно низькому значенні показника фінансового лівериджу;
- д) у разі перевищення зобов'язань над активами.

13. *Підставою для порушення справи про банкрутство підприємства може бути...*

- а) письмова заява будь-кого з кредиторів боржника;
- б) письмова заява потенційного санатора;
- в) письмова заява боржника у разі його фінансової неспроможності або загрози настання такої неспроможності;
- г) невизнання боржником претензії про відшкодування заборгованості.

14. *Мирова угода в процесі провадження справи про банкрутство — це...*

- а) угода між боржником і санатором про переведення боргу;
- б) угода між боржником і кредиторами відносно пролонгації сплати належних кредиторам боргів;
- в) угода між санатором та арбітражним судом про проведення фінансового оздоровлення боржника;
- г) угода між санаторами щодо розподілу їх прав та обов'язків у процесі санації фінансово неспроможного підприємства.

15. *Щодо боржника арбітражним судом можуть застосовуватись такі типи процедур:*

- а) реорганізаційні (санаційні);
- б) ліквідаційні;
- в) мирова угода;
- г) внесення до реєстру неплатоспроможних підприємств;
- д) оголошення підприємства неплатоспроможним.

16. *При проведенні реорганізації боржника шляхом злиття або приєднання його до іншого, стабільнішого підприємства...*

- а) бухгалтерські баланси обох підприємств консоліднуються;
- б) заборгованість підприємства-боржника покривається колишніми власниками його корпоративних прав;
- в) підприємство-боржник виключається з державного реєстру та втрачає свій юридичний статус;

- г) борги боржника визнаються безнадійними;
- д) усі майнові права та обов'язки обох підприємств переходять до юридичної особи, яка виникла в результаті злиття (приєднання).

17. Призначена арбітражним судом ліквідаційна комісія...

- а) управляє майном банкрута;
- б) здійснює пошук санаторів;
- в) вживає заходів щодо стягнення дебіторської заборгованості;
- г) здійснює інвентаризацію, оцінку та реалізацію майна банкрута;
- д) затверджує ліквідаційний баланс підприємства.

18. З моменту визнання боржника банкрутом...

- а) припиняється підприємницька діяльність банкрута;
- б) приймається постанова про реорганізацію(ліквідацію) юридичної особи-боржника;
- в) приймається ухвала про санацію підприємства;
- г) вважаються такими, що минули, строки всіх боргових зобов'язань банкрута;
- д) припиняється нарахування пені та процентів з усіх видів боргових зобов'язань банкрута.

19. У разі банкрутства підприємства при задоволенні претензій кредиторів в першу чергу відшкодовуються...

- а) вимоги по платежах до бюджету;
- б) вимоги кредиторів, забезпечені заставою;
- в) витрати, пов'язані з провадженням справи про банкрутство в арбітражному суді;
- г) вимоги кредиторів, не забезпечені заставою;
- д) зобов'язання перед працівниками підприємства-банкрута.

20. У процесі санації балансу...

- а) підвищуються розрахунковий і ринковий курси корпоративних прав;
- б) покращується платоспроможність підприємства;
- в) покриваються відображені в балансі збитки;
- г) залучаються фінансові ресурси для проведення санаційних заходів виробничого характеру;
- д) збільшується статутний фонд підприємства.

21. *Санаційний прибуток — це...*

- а) прогнозований прибуток, який підприємство планує одержати після успішного завершення санації;
- б) різниця між затратами на проведення санації та одержаною виручкою після фінансового оздоровлення;
- в) різниця між прибутком підприємства після його санації та прибутком (збитком) до проведення санаційних заходів;
- г) емісійний дохід у вигляді дизажію;
- д) прибуток, який підприємство одержує в результаті списання частини кредиторської заборгованості.

22. *Вимоги щодо умов переведення боргу у разі реорганізації підприємства зводяться до такого:*

- а) перевід боржником свого боргу на іншу особу допускається лише за згодою кредитора;
- б) перевід боргу на іншу особу допускається без згоди кредитора;
- в) новий боржник вправі висувати проти вимоги кредитора всі заперечення, засновані на відносинах між кредитором і первісним боржником;
- г) порука і встановлена третьою особою застава припиняються з переведенням боргу, якщо поручитель або заставодавець не виявив згоди відповідати за нового боржника;
- д) уступка вимоги і перевід боргу, оснований на угоді, укладеній у письмовій формі, повинні бути вчинені в простій письмовій формі.

23. *Основний зміст реорганізації полягає в...*

- а) повній або частковій зміні власника статутного фонду юридичної особи;
- б) перереєстрації підприємства;
- в) зміні організаційно-правової форми організації бізнесу;
- г) зміні розміру статутного фонду;
- д) зміні складу засновників.

24. *Ліквідаційний баланс підприємства в ході провадження справи про банкрутство затверджується...*

- а) комітетом кредиторів;
- б) ліквідаційною комісією;

- в) податковим органом;
- г) арбітражним судом;
- д) зборами засновників підприємства.

25. Боржник може звернутися до арбітражного суду з власної ініціативи із заявою про порушення справи про своє банкрутство у таких випадках:

- а) якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань перед іншими кредиторами;
- б) якщо податкові органи припинили операції по всіх банківських рахунках боржника;
- в) якщо у разі його ліквідації не у зв'язку з процедурою банкрутства він не має можливості задовольнити грошові вимоги кредиторів у повному обсязі;
- г) відразу, тільки-но розрахунковий документ щодо стягнення заборгованості з боржника розміщується у картотеці;
- д) за наявності ефективної концепції санації та відсутності необхідного часу для її реалізації.

26. Збільшення суми грошових активів за рахунок внутрішніх фінансових джерел можна досягти такими заходами:

- а) ліквідації портфеля короткострокових фінансових вкладень;
- б) рефінансування дебіторської заборгованості;
- в) продажу частини основних фондів чи окремих структурних підрозділів підприємства;
- г) збільшення статутного фонду підприємства;
- д) конверсія власності в борг.

27. Ліквідаційна (оціночна) вартість майна — це...

- а) вартість усіх активів підприємства на момент складання ліквідаційного балансу;
- б) вартість майна підприємства-банкрута після задоволення претензій кредиторів;
- в) вірогідна ціна, за яку майно підприємства-банкрута може бути продане на ринку;
- г) визначається ліквідаційною комісією;

д) балансова вартість майна підприємства, на яке звертається стягнення.

28. Фінансова участь кредиторів у санації боржників може відбуватися в таких формах:

- а) реструктуризація наявної заборгованості;
- б) альтернативна санація;
- в) зменшення або списання заборгованості;
- г) надання санаційних кредитів;
- д) конверсія власності в борг.

29. Двоступінчаста санація полягає в...

- а) зменшенні статутного фонду підприємства з подальшим його збільшенням;
- б) зменшенні номінальної вартості статутного фонду (акцій) або в безповоротній фінансовій допомозі власників;
- в) збільшенні статутного фонду шляхом збільшення номінальної вартості акцій;
- г) випуску облігацій з подальшим їх обміном на звичайні акції;
- д) комбінації різних форм збільшення статутного капіталу.

30. Базою визначення потреби в капіталі для проведення виробничо-технічних санаційних заходів є...

- а) величина поточних платіжних зобов'язань;
- б) сума довгострокової кредиторської заборгованості;
- в) обсяг потреби в інвестиційному та оборотному капіталі;
- г) очікуваний обсяг виручки від реалізації окремих об'єктів активів;
- д) негативний (позитивний) грошовий потік, очікуваний в період проведення санації.

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

1. Сутність та основні завдання антикризового фінансового управління.
2. Моделі прогнозування банкрутства суб'єктів господарювання.

3. Фінансовий контролінг у системі антикризового управління.
4. Система раннього попередження та реагування.
5. Методи профілактики кризи.
6. Управління фінансовою санацією підприємства.
7. Досудова санація.
8. План санації в ході провадження справи про банкрутство.
9. Реструктуризація підприємства в системі антикризового фінансового управління.
10. Організаційно-фінансове забезпечення реструктуризації підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його *банкрутом*» від 30.06.99.
2. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.91.
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.91.
4. Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» від 18.02.92.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок санації державних підприємств» // Збір. постанов Уряду України. -2004. —№5.
6. Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу до комерційних банків за порушення банківського законодавства» від 19.03.98.
7. Агентство з питань запобігання банкрутства підприємств: Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій // Українська інвестиційна газета. — 2008. — № 3.
8. *Бланк Й. А.* Основи фінансового менеджмента. — 1.2. — К.: Ника-Центр, 2009. — С. 257—322.
9. Контролінг в бізнесі: Методол. й практ. основи построения контроллинга в организациях / А. М. Карминский й др. — М.: Финансы І статистика, 2008. -С. 43—57.
10. Контролінг как инструмент управления предприятием / Под ред. Н. Г. Да-ниловичиной. — М.: Аудит, 2008. — С. 163—227.

11. *Терещенко О.О.* Фінансова санація та банкрутство підприємств.— К.: КНЕУ, 2010. — С. 32—70; 216—245; 285—295.
12. *Тітов М.І.* Банкрутство: Матеріально-правові та процесуальні аспекти. — Харків: Консум, 2007. — С. 10—25.
13. Фінанси підприємств: Підручник / За ред. проф. А. М. Поддєрьогіна: Вид. 3-тє. — К.: КНЕУ, 2010. — С. 374-^50.
14. *Фольмут Х.Й.* Инструменты контроллинга от А до Я: Пер. с нем. / Под ред. М. Л. Лукашевича й Е. Н. Тихоненковой. — М.: Финансы й статистика, 2008. — С. 13—30.
15. *Хан Д.* Планирование й контроль: Концепция контроллинга: Пер. с нем. — М.: Финансы й статистика, 2007. — С. 103—125.